

Krzysztof Patkowski*, Danuta Leszczyńska, Anna Szymanowska*, Piotr Zarajczyk***

**Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, **Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach*

ANALIZA REALIZACJI PROGRAMU „MŁODY ROLNIK” NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2007-2016

*ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM “YOUNG
FARMER” IN THE LUBELSKIE VOIVODESHIP IN THE YEARS OF 2007-2016*

Słowa kluczowe: PROW 2007-2013, PROW 2014-2020, „Młody rolnik”

Key words: Rural Development Program (RDP) 2007-2013, RDP 2014-2020, „Young Farmer”

JEL codes: Q1

Abstrakt. Celem badań było przedstawienie realizacji programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” w ramach PROW w latach 2007-2013 oraz stanu realizacji programu „Premie dla młodych rolników” w latach 2014-2016 na terenie województwa lubelskiego w ramach PROW 2014-2020. Materiał badawczy stanowiły dane udostępnione przez Lubelski Oddział Regionalny ARiMR z siedzibą w Elizówce. W województwie lubelskim w latach 2007-2016 złożono 6849 wniosków, co stanowiło 12% wszystkich złożonych deklaracji o przyznanie pomocy w Polsce i podpisano 5371 umów. Najwięcej wniosków o wsparcie złożono w powiecie białskim – 1128. Powiat lubelski z wynikiem 665 znalazł się na drugim miejscu pod względem liczby złożonych wniosków. Kolejne miejsca zajmowały powiaty radzyński, parczewski, chełmski i hrubieszowski. Średni wiek beneficjentów mieścił się w przedziale od 21 lat w powiecie radzyńskim do 26 w powiecie tomaszowskim. Nowy nabór charakteryzował się wyższym wiekiem beneficjentów składających wnioski, zarówno na poziomie województw, jak i na poziomie powiatów. W województwie lubelskim średnia powierzchnia przejmowanego gospodarstwa w latach 2007-2013 wynosiła 13,8 ha. Na poziomie województwa lubelskiego największe gospodarstwa utworzono w powiatach parczewskim i chełmskim. Większość beneficjentów składających wnioski w obu edycjach programu miało wykształcenie średnie. W latach 2007-2016 uprawy polowe oraz produkcja mieszana stanowiły główne kierunki produkcji w większości gospodarstw.

Wstęp

W 2007 roku rozpoczęto realizację nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013). Była to kontynuacja głównych działań wprowadzonych w PROW 2004-2006 [ARiMR 2013]. Głównym celem programu był zrównoważony rozwój, a także poprawa konkurencyjności na obszarach wiejskich [Parlińska i in. 2014]. Z programem „Młody rolnik” było powiązane działanie rent strukturalnych, skierowane do osób w wieku przedemerytalnym. Jego celem było zachęcenie rolników do przepisywaniu gospodarstw następcom [Dudek 2008]. Środki pieniężne przeznaczone na działanie wspierające młodych rolników w latach 2007-2013 zostały wykorzystane w 100%. Inwestycje realizowane przez beneficjentów programu dotyczyły zakupu maszyn i narzędzi rolniczych, budowy lub modernizacji budynków oraz płyt obornikowych, założenia sadów lub plantacji wieloletnich. Program realizowany był głównie w gospodarstwach o areale w przedziałach 10-15 ha (43%), 15-20 ha (19,5%), a także gospodarstwach o powierzchni poniżej 10 ha (19%) [MRiRW 2013]. W latach 2014-2016 kontynuowano działania wspierające przejmowanie gospodarstw przez „Premie dla młodych rolników” w ramach PROW 2014-2020 [MRiRW 2014].

Celem badań jest przedstawienie stanu realizacji i struktury subregionalnej programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” w ramach PROW 2007-2013 oraz realizacji programu „Premie dla młodych rolników” w latach 2014-2016 na terenie województwa lubelskiego w ramach PROW 2014-2020.

Materiał i metodyka badań

Materiał badawczy stanowiły dane udostępnione przez Lubelski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) z siedzibą w Elizówce. Dane uzyskane z ARiMR dotyczyły wniosków składanych w ramach PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020. Zawierały informacje o realizacji Programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” w latach 2007-2013 oraz „Premie dla młodych rolników” realizowanego w latach 2014-2016. Analiza obejmowała województwo lubelskie z podziałem na poszczególne powiaty, przy czym miasta Biła Podlaska, Chełm, Lublin i Zamość włączono do odpowiednich powiatów: bialski, chełmski, lubelski i zamojski. Dane dotyczyły:

- liczby złożonych wniosków,
- liczby wydanych decyzji o przyznaniu pomocy,
- kwot wnioskowanych oraz kwot zrealizowanych płatności,
- wieku beneficjentów ubiegających się o płatność,
- powierzchni użytków rolnych nowo powstałych gospodarstw,
- wykształcenia beneficjentów,
- kierunku produkcji nowo powstałych gospodarstw.

Wielkość przyznawanej premii na 1 gospodarstwo (beneficjenta) zmieniała się w poszczególnych latach trwania programu i wynosiła: 50 tys. zł w latach 2004- 2008, 75 tys. zł w latach 2009-2011 oraz 100 tys. zł w latach 2012-2016.

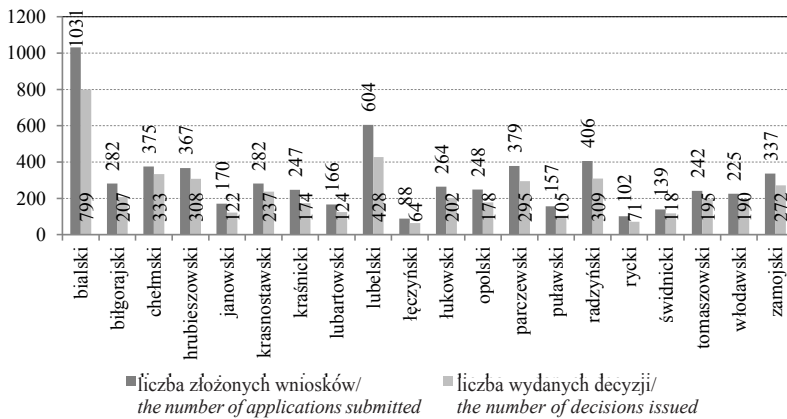
Wyniki badań

W ciągu siedmiu lat trwania programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” w ramach PROW 2007-2013, beneficjenci złożyli ponad 50 tys. wniosków, a ARiMR wydała ponad 42 tys. decyzji o przyznaniu pomocy. Najwięcej wniosków złożono w województwach mazowieckim i wielkopolskim (odpowiednio: 8620 i 7878) [Olszańska, Szymańska 2014]. W województwie lubelskim złożono 6111 wniosków, co stanowiło 12% wszystkich złożonych deklaracji o przyznanie pomocy. Podpisano 4731 umów o przyznanie pomocy. Najmniej wniosków dostarczono w województwie lubuskim i śląskim.

Liczbę złożonych wniosków oraz wydanych decyzji w ramach programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawiono na rysunku 1. Najwięcej wniosków o wsparcie złożono w powiecie bialskim – 1031, co dało znaczącą przewagę nad innymi powiatami. Powiat lubelski z wynikiem 604 znalazł się na drugim miejscu pod względem liczby złożonych wniosków. Kolejne miejsca zajmowały powiaty radzyński, parczewski, chełmski i hrubieszowski. Najmniej wniosków złożono w powiecie łęczyńskim (88) oraz ryckim (102). Liczba wydanych decyzji o przyznanie pomocy w poszczególnych powiatach każdorazowo była niższa od liczby złożonych wniosków (rys. 1).

W ciągu trzech lat trwania programu „Premie dla młodych rolników” realizowanego w latach 2014-2016, w kraju przyjęto 6886 wniosków i wydano 5661 decyzji o przyznanie pomocy finansowej. Najwięcej wniosków, podobnie jak w PROW 2007-2013, złożono w województwach mazowieckim i wielkopolskim (odpowiednio: 1280 i 989). W województwie lubelskim złożono 738 wniosków, co stanowiło 11% wszystkich złożonych wniosków, wydano 640 pozytywnych decyzji o przyznanie płatności. Liczbę złożonych wniosków i wydanych decyzji o przyznanie płatności w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawiono na rysunku 2.

Najwięcej wniosków, podobnie jak w latach 2007-2013, złożono w powiatach bialskim i lubelskim, a także opolskim co stanowiło ponad 28% wszystkich złożonych wniosków w województwie lubelskim. Najmniej wniosków złożono w powiatach janowskim, ryckim i włodawskim (rys. 2). Analiza danych wykazała duże zróżnicowanie pomiędzy liczbą złożonych wniosków a liczbą wydanych decyzji w powiecie puławskim (złożono 20 wniosków, a wydano 11 decyzji). W pozostałych powiatach proporcje pomiędzy liczbą złożonych wniosków a liczbą wydanych decyzji były zdecydowanie mniejsze.

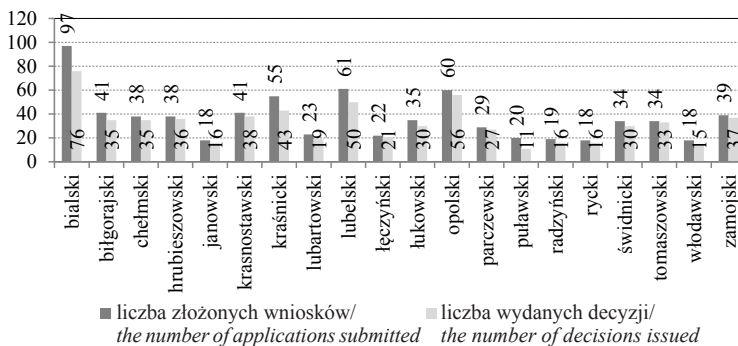

Rysunek 1. Liczba złożonych wniosków oraz wydanych decyzji w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego w ramach programu „Ułatwienie startu młodym rolnikom” 2007-2013

Figure 1. The number of applications submitted and decisions issued in individual poviats of the Lubelskie Voivodeship under the program “Facilitating the start of young farmers”

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rysunek 2. Liczba złożonych wniosków oraz wydanych decyzji w powiatach województwa lubelskiego w ramach programu „Premie dla młodych rolników” realizowanego w latach 2014-2016

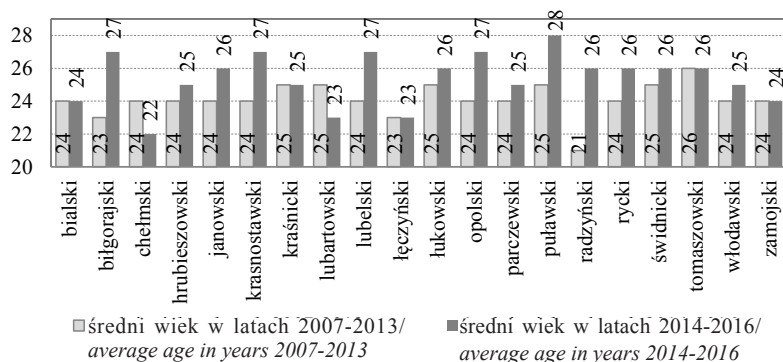
Figure 2. Number of applications submitted and decisions issued in poviats of the Lubelskie Voivodeship under the program “Bonuses for young farmers” implemented in the years of 2014-2016

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Wiek beneficjentów w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego był zróżnicowany. W latach 2007-2013 mieścił się w przedziale od 21 lat w powiecie radzyńskim do 26 w powiecie tomaszowskim. Nowy nabór charakteryzował się wyższym wiekiem beneficjentów składających wnioski, zarówno na poziomie województwa, jak również na poziomie powiatów. Największą różnicę pod względem wieku beneficjentów obserwowano w powiecie radzyńskim, biłgorajskim, puławskim, lubelskim opolskim i krasnostawskim (rys. 3).

W województwie lubelskim średnia powierzchnia przejmowanego gospodarstwa w latach 2007-2013 wynosiła 13,82 ha. Na poziomie województwa lubelskiego największe gospodarstwa utworzono w powiatach parczewskim i chełmskim. Najmniejsze gospodarstwa, które korzystały z programu znalazły się w powiatach opolskim (11,54 ha) oraz puławskim (11,68 ha). W porównaniu do nowej edycji programu „Młody rolnik” średnia powierzchnia gospodarstw beneficjentów

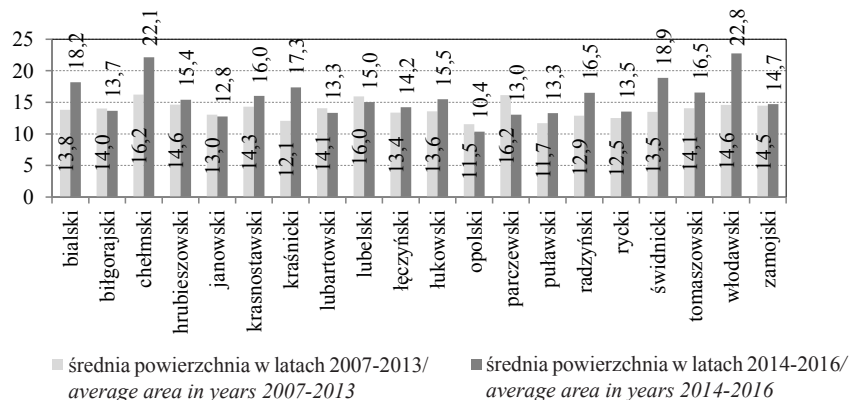

Rysunek 3. Średni wiek wnioskodawców w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego aplikujących o wsparcie

Figure 3. Average age of applicants in individual poviats of the Lubelskie Voivodeship

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Rysunek 4. Średnia powierzchnia przejmowanych gospodarstw w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego

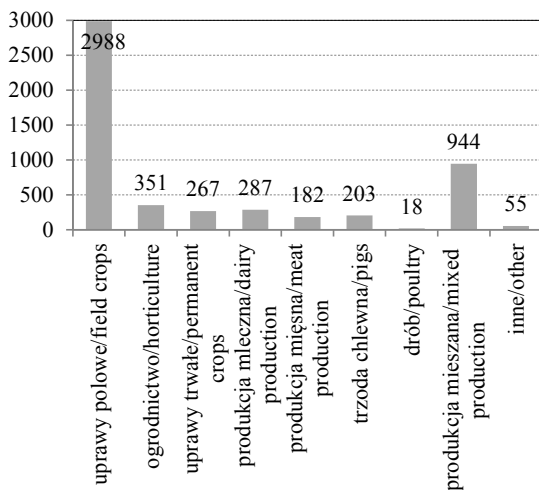
Figure 4. Average area of farms taken over in individual poviats of the Lubelskie Voivodeship

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

w większości powiatów wzrosła. Największy wzrost nastąpił w powiatach chełmskim (z 16,21 do 22,14 ha) oraz włodawskim (z 14,60 do 22,76 ha) (rys. 4). Miało to związek z procedurami przyznawania pomocy w ramach programu „Premie dla młodych rolników”. Uzyskanie odpowiedniej liczby punktów było uwarunkowane m.in. powierzchnią przejmowanego gospodarstwa, kwalifikacjami zawodowymi oraz różnicą wieku pomiędzy przekazującym a następcą.

Wykształcenie rolników, którzy ubiegali się o pomoc w latach 2007-2016 było zróżnicowane w poszczególnych powiatach. Dominującą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim (65% wszystkich wniosków w województwie lubelskim), a także wyższym (20% złożonych wniosków). Najwięcej wniosków złożonych przez osoby ze średnim wykształceniem było w powiatach białskim, lubelskim, chełmskim, radzyńskim, parczewskim i zamojskim. Również w powiatach białskim i lubelskim znaczący udział stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. Najmniejszą grupą osób ubiegających się o przyznanie pomocy stanowili beneficjenci z wykształceniem zawodowym (7%) oraz podstawowym (8%). Można zauważyć, że wyższy

Rysunek 5. Kierunek produkcji gospodarstw korzystających z programu „młody rolnik” w latach 2007-2013 na terenie województwa lubelskiego

Figure 5. Types of production in the farms using the young farmer program in 2007-2013 in the Lubelskie voivodeship

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

poziom wykształcenia i niższy wiek są czynnikami sprzyjającymi transferowi wiedzy i wdrażaniu innowacji w gospodarstwach rolnych [Braja 2015].

W latach 2007-2013 najwięcej wniosków złożyli beneficjenci, których gospodarstwa ukierunkowane były na uprawę polową (rys. 5). Pomoc dotyczyła głównie zakupu nowoczesnych maszyn do uprawy, ciągników, kombajnów zbożowych, ale również budowy magazynów na płody rolne. Następną grupę beneficjentów stanowili rolnicy z produkcją mieszaną (944 wnioski). Najmniej wniosków złożyli rolnicy gospodarstw drobiarskich. Późniejszy program „Premie dla młodych rolników” – nie obejmował gospodarstw z produkcją drobiu. Program „Ułatwienie startu młodym rolnikom” był realizowany również w gospodarstwach z produkcją mleczną, mięsną oraz trzody chlewnej. Składane wnioski dotyczyły pomocy w zakresie zakupu maszyn niezbędnych do produkcji pasz, a także modernizacji budynków i zakupu zwierząt. Należy podkreślić, że beneficjenci zobowiązali się do odpowiedniego dostosowania gospodarstw w ciągu 5 lat, zgodnie z opracowanymi biznesplanami.

Podsumowanie

W województwie lubelskim w latach 2007-2016 w ramach realizacji programu „Młody Rolnik” złożono 6849 wniosków a podpisano 5371 umów o przyznanie pomocy. Najwięcej wniosków o wsparcie złożono w powiecie białskim – 1 128. Powiat lubelski z wynikiem 665 znalazł się na drugim miejscu pod względem liczby złożonych wniosków. Kolejne miejsca zajmowały powiaty radzyński, parczewski, chełmski i hrubieszowski.

Średni wiek beneficjentów mieścił się w przedziale od 21 lat w powiecie radzyńskim do 26 w powiecie tomaszowskim. Nowy nabór charakteryzował się wyższym wiekiem beneficjentów składających wnioski, zarówno na poziomie województwa, jak i na poziomie powiatów.

W województwie lubelskim średnia powierzchnia przejmowanego gospodarstwa w latach 2007-2013 wynosiła 13,8 ha. Na poziomie województwa lubelskiego największe gospodarstwa utworzono w powiatach parczewskim i chełmskim. W porównaniu do nowej edycji programu „Młody rolnik” średnia powierzchnia gospodarstw beneficjentów w większości powiatów wzrosła. Największy wzrost nastąpił w powiatach chełmskim (z 16,21 do 22,14 ha) oraz włodawskim (z 14,60 do 22,76 ha).

Większość beneficjentów składających wnioski w województwie lubelskim w obu edycjach programu miało wykształcenie średnie (65% wszystkich wniosków) oraz wyższe (20% złożonych wniosków).

W latach 2007-2016 uprawy polowe oraz produkcja mieszana stanowią główne kierunki produkcji w większości nowopowstałych gospodarstw.

Literatura/Bibliography

- ARiMR (Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture). 2013. *20 lat wsparcia dla polskiego rolnictwa (20 years of support for Polish agriculture)*. Warszawa: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- Braja Mirosława. 2015. Udział, znaczenie i konkurencyjność rodzinnych gospodarstw rolnych w różnych sektorach produkcji rolnej oraz pozarolniczej działalności gospodarczej. [W] *Ekonomiczne i prawne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego* (Share, importance and competitiveness of family farms in various sectors of agricultural production and non-agricultural business. [In] *Economic and legal mechanisms to support and protect family farming*), ed. Mariana Podstawka, 7-25. Warszawa: FAPA.
- Dudek Michał 2008. *Rola czynnika ludzkiego w rolnictwie indywidualnym na przykładzie gospodarstw emerytów i młodych rolników* (The role of the human factor in individual farming on the example of pensioners, and young farmers' farms). Warszawa: IERiGŻ-PIB.
- MRiRW (Ministry of Agriculture and Rural Development). 2013. *Sprawozdanie z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013* (Report on the implementation of the Rural Development Program for the years 2007-2013). Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- MRiRW (Ministry of Agriculture and Rural Development). 2014. *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wersja pełna* (Rural Development Program for 2014-2020. Full version). Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Olszańska Anna, Joanna Szymańska. 2014. *Agrobiznes, problemy ekonomiczne i społeczne* (Agribusiness, economic and social problems). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Parlińska Agnieszka, Maria Parlińska, Grażyna Rembielak. 2014. Ocena wykorzystania środków PROW 2007-2013 na ułatwienie startu młodym rolnikom (Evaluation of the use of funds RDP 2007-2013 for setting up of young farmers). *Research Papers of the Wrocław University of Economics/Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 360: 188-197.

Summary

The aim of the research is to present the implementation of the program Facilitating the start of young farmers under the Rural Development Program in 2007-2013 and the state of implementation of the program Bonuses for young farmers in the years of 2014-2016 in the Lublin voivodeship as part of RDP 2014-2020. The research material were data provided by the Lubelski Regional Branch of the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture (ARiMR) based in Elizówka, Lublin. In the Lubelskie Voivodeship, 6,849 applications were submitted, which constituted 12% of all applications for support submitted, and 5,371 contracts were signed. The largest number of applications for support was submitted in the Bialski powiat – 1,128. The Lublin powiat, with the result of 665, ranked second in terms of the submitted applications. The following places were taken by the poviats of Radzyń, Parczew, Chełm, and Hrubieszów. The average age of beneficiaries ranged from 21 in the Radzyń powiat to 26 in the Tomaszów powiat. The new recruitment was characterized by a higher age of beneficiaries submitting applications, both at the level of voivodeships and at the level of poviats. In 2007-2013 in the Lubelskie Voivodeship, the average area of the farm taken over was 13.8 ha. At the level of the Lubelskie Voivodeship, the largest farms were established in the poviats of Parczew and Chełm. The majority of beneficiaries submitting applications in the Lubelskie Voivodeship in both editions of the program had secondary education. In the years of 2007-2016, field crops and mixed production were the main types of production in most farms.

Adres do korespondencji
dr Krzysztof Patkowski (orcid.org/0000-0003-4113-8981)
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Wydział Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin
e-mail: krzysztof.patkowski@up.lublin.pl